

Ihmiskäsityksen perusta Uudessa testamentissa

Ville Auvinen, TT

STI 27.2.2013

1. Luotu ihminen

Uuden testamentin ihmiskuvan perustana on luonnollisesti luomisteologia. Luomisen perusteella ihminen on arvokas ja hänellä on erityinen asema luomakunnassa. Jeesuksen puhe Jumalan huolenpidosta korostaa ihmisen arvoa muuhun luomakuntaan verrattuna:

Katsokaa taivaan lintuja: eivät ne kylvä, eivät ne leikkaa eivätkä kokoa varastoon, ja silti teidän taivaallinen Isänne ruokkii ne. Ja olettehan te paljon enemmän arvoisia kuin linnut! . . . Kun Jumala näin pukee kedon ruohon, joka tänään kasvaa ja huomenna joutuu uuniin, niin tottahan hän teistä huolehtii, te vähäuskoiset! (Matt. 6:26, 30)

Jeesus vastasi heille: "Jos jollakulla teistä on lammas ja se putoaa sapattina kuoppaan, niin kai hän tarttuu siihen ja nostaa sen sieltä ylös! Ja onhan ihminen paljon arvokkaampi kuin lammas. Kyllä sapattina on lupa tehdä hyvää." (Matt. 12:11-12)

Luotuisuuteen liittyy myös Jumalan tarkoittama sukupuolisuus ja miehen ja naisen välinen sukupuoliyhteys ja avioliitto:

Mutta maailman alussa Jumala loi ihmisen mieheksi ja naiseksi. Sen tähden mies jättää isänsä ja äitinsä ja liittyy vaimoonsa, niin että nämä kaksi tulevat yhdeksi lihaksi. He eivät siis enää ole kaksi, he ovat yksi. Ja minkä Jumala on yhdistänyt, sitä älköön ihminen erottako." (Mark. 10:6-9)

Kun Paavali puhuu Roomalaiskirjeessä niistä, jotka ovat vaihtaneet luonnollisen sukupuoliyhteyden luonnonvastaiseen (Room. 1:26-27), on vaikea ajatella Paavalin tarkoittavan luonnollisella jotain muuta kuin luomisen mukaista.

Samalla kun luomisteologia opettaa ihmisen arvoa, korostaa se myös luodun ja Luojan välistä eroa. Luotuna olentona ihmisen tulee ymmärtää asemansa Luojansa edessä. Luotu on vastuussa elämästään Luojalleen, jonka kuvaksi hänet on luotu (Mark. 12:17). Apostoli Paavali liittyy profeetta Jesajan kuvaan saventalajasta ja savesta:

Ihmisparka, mikä sinä olet arvostelevaan Jumalaa? Sanooko saviastia muovaajalleen: "Miksi teit minusta tällaisen?" Kyllä kai saventalajalla on oikeus tehdä samasta savesta toinen astia arvokasta ja toinen arkista käyttöä varten? (Room. 9:20-21, vrt. Jes. 45:9)

2. Langennut ihminen

Ei ainoastaan Vanhan testamentin luomiskertomus vaan myös syntiä lankeemuskertomus muodostaa perustan Uuden testamentin ihmiskuvalle. Jeesus opettaa – vastoin aikansa juutalaista käsitystä – että ihmisen sisin, sydän, on turmeltunut. Ulkonaiset puhdistautumisriitit ovat hyödyttömiä, koska

. . . ihmisen sisältä, sydäimestä, lähtevät pahat ajatukset, ja niiden mukana siveettömyys, varkaudet, murhat, aviorikokset, ahneus, häijyys, vilppi, irstaus, pahansuopuus, herjaus, ylpeys ja uhmamieli. Kaikki tämä paha tulee ihmisen sisältä ja saastuttaa hänet. (Mark. 7:21-23)

Johanneksen evankeliumissa ihminen lankeemuksen seurauksena ilman uskoa vaeltaa pimeydessä ja valitsee valon sijasta pimeyden:

Ja tuomio on tämä: valo on tullut maailmaan, mutta pahojen tekojensa tähden ihmiset ovat valinneet sen asemesta pimeyden. (Joh. 3:19)

Minä olen valo ja olen tullut maailmaan siksi, ettei yksikään, joka minuun uskoo, jäisi pimeyteen. (Joh. 12:46)

Paavalin opetus ihmisen syntisyydestä on varsin kategorista. Ihmiset pitävät totuutta vääryyden vallassa (Room. 1:18). He ovat tunteneet Jumalan, mutta eivät ole kunnioittaneet ja kiittäneet häntä Jumalana, vaan heidän ajatuksensa ovat käyneet turhanpäiväisiksi ja heidän ymmärtämätön sydämensä on pimentynyt (v. 21). He ovat täynnä kaikenlaista vääryyttä, halpamaisuutta, ahneutta ja pahuutta, täynnä kateutta, murhanhimoa, riitaisuutta, petollisuutta ja pahansuopaisuutta jne (vv. 29-31). Paavali johtaa ihmisen turmeltuneisuuden syyn syntiä lankeemukseen, jossa synti ja kuolema, tuhovallat, pääsivät tunkeutumaan Jumalan luomaan maailmaan:

Yhden ainoan ihmisen teko toi maailmaan synnin ja synnin mukana kuoleman. Näin on kuolema saavuttanut kaikki ihmiset, koska kaikki ovat tehneet syntiä. (Room. 5:12)

3. Ruumis, sielu ja henki

Paavalin antropologinen käsitteistö on varsin rikas: ruumis (*soma*), sielu (*psykhe*), henki (*pneuma*), sydän (*kardia*), liha (*sarks*), mieli (*nous*), omatunto (*syneidesis*), sydän/sisin (*splangkhnna*). Paavali ei kuitenkaan käytä näitä termejä systemaattisesti, vaan ne ovat usein toistensa synonyymejä.

Erityinen kysymys on ollut, onko ihmisellä Paavalin mukaan ruumis, sielu ja henki vai ainoastaan ruumis ja sielu. Itäinen traditio on edustanut edellistä, läntinen traditio jälkimmäistä näkemystä.

Joka tapauksessa on selvää, ettei oikeastaan ole oikein sanoa, että ihmisellä olisi ruumis, sielu (ja henki), ikään kuin hänet voitaisiin jakaa osiin, vaan ennemmin niin, että ihminen on ruumis, sielu (ja henki). Ruumis, sielu (ja henki) ovat yhden kokonaisuuden erilaisia aspekteja, eivät komponentteja. Näin Paavali liittyy Vanhan testamentin antropologiaan vastoin esim. gnostilaista, (keski)platonilaista ja pythagoralaista ihmiskuvaa, joissa hyvä / kuolematon sielu on pahan / kuolevaisen ruumiin vankilassa.

Ruumis (*soma*) edustaa ihmisen konkreettista suhdetta ympäröivään maailmaan. Paavalin kielenkäytössä ruumis ei sinällään ole paha, vaan ennemmin neutraali, joka on joko Jumalan tai Synnin palveluksessa. Luomisen perusteella ruumis kuuluu Jumalalle, mutta syntiinlankeemuksessa se on joutunut Synnin valtaan. Ruumis voi olla synnin ruumis (Room. 6:6) tai kuoleman ruumis (Room. 7:24), mutta kristityn ruumis on myös Pyhä Hengen temppleri (1. Kor. 6:19) ja se voidaan antaa Jumalan käyttöön elävänä uhrina (Room. 12:1, KR 1992 kääntää tässä sanan *soma* sanalla ”elämä”). Ruumis on kuolevainen, mutta sekin lopulta lunastetaan ja tehdään eläväksi. On hyvä huomata, että Paavali ei voi ajatella iankaikkista pelastusta ilman ruumiillista todellisuutta. Kristityn kuolemassa alkaa jonkinlainen välitila, sielun / hengen ja ruumiin ero, joka päättyy ylösnousemuksessa, kun pelastetut saavat uudet ruumiit (Fil. 3:21; 1.Kor. 15:50-54).

Sanaa ”liha” (*sarks*) Paavali käyttää jossain määrin synonyyminä sanalla ”ruumis”. Lihan mukaan eläminen on samaa kuin ruumiin tekojen tekeminen (Room. 8:13). Joskus Paavali käyttää sanaa ”liha” neutraalissa merkityksessä tarkoittamassa yleisesti ihmisiä tai jotain inhimillistä. Jeesuskin on lihansa puolesta – siis inhimillisen syntyperänsä puolesta - Daavidin jälkeläinen (Room. 1:3), ja juutalaiset ovat Paavalin veljiä lihan puolesta (Room. 9:3). Useimmiten sanalla ”liha” on kuitenkin

negatiivinen merkitys. Lihalla palvellaan synnin lakia (Room. 7:25), eikä lihassa ole mitään hyvää (Room. 7:18). Lihan mukaan vaeltaminen on vastakohta Hengen mukaan vaeltamiselle (Room. 8:4), ja lihan mieli on kuolema (Room. 8:6). Lihan teot ovat ilmeiset: Siveettömyys, saastaisuus, jne. (Gal. 5:19).

"Sielu" (*psykhe*) kuvaa ihmistä elävänä, ajattelevana ja ymmärtävänä olentona. Taustalla on luomiskertomuksen sana: "Näin ihmisestä tuli elävä sielu" (KR 92: "elävä olento"; 1. Moos. 2:7), johon Paavali myös viittaa 1 Kor. 15:45:ssä. R. H. Gundry kuvaa ruumiin ja sielun suhdetta seuraavasti: ". . . sielu on ruumiin eläväksitekijä ja ruumis sielun inkarnaatio. Sielulla on ruumis ja ruumiilla on sielu, ja kokonainen ihminen on molempia, psykofyysinen kokonaisuus" "Sielu" siis kuvaa ihmisen luonnollista elämää, mutta sen langenneessa heikkoudessa. Siksi sielullinen ruumis on hengellisen ruumiin vastakohta (1. Kor. 15:44), eikä sielullinen ihminen (*psykhikos anthropos*) pysty ymmärtämään hengellisiä asioita (1. Kor. 2:14).

Henki (*pneuma*) – sikäli kuin se on oma aspektinsa – näyttäisi olevan se aspekti, jolla ihminen on yhteydessä Jumalan kanssa.

Henki todistaa yhdessä meidän henkemme kanssa, että olemme Jumalan lapsia. (Room. 8:16)

Mutta joka liittyy Herraan, on samaa henkeä hänen kanssaan. (1.Kor. 6:17)

. . . minun henkeni rukoilee, mutta ymmärrykseni jää hyödyttömäksi. (1. Kor. 14:14)

Herramme Jeesuksen Kristuksen armo olkoon teidän kanssanne (Kr: henkenne kanssa), veljet, Aamen. (Gal. 6:18, vrt. Fil 4:23; 2. Tim. 4:22; Filem. 1:25)

Hengellinen ihminen (*ho pneumatikos*; 1. Kor. 2:15)) on sellainen, jolla on Jumalan Henki.

Henki ei kuitenkaan ole ihmisessä luonnostaan oleva puhdas ja jumalallinen kipinä, vaan Paavali kehottaa kristittyjä puhdistautumaan niin ruumiin kuin hengenkin saastaisuudesta (2. Kor. 7:1). Ihmisen henkikin siis on langenneen ja turmeltuneen ihmisen aspekti. Henki, joka Gal. 5:16-18 mukaan sotii lihaa vastaan, ei ole ihmisen henki vaan Jumalan Henki.

4. Room. 7

Oma keskeinen erityiskysymyksensä on Room. 7:n tulkinta. Kuka on tekstin ”minä”, joka on myyty synnin orjaksi? Lutherille Room. 7. oli keskeinen *simul iustus et peccator* –opin perusta. Nykyisessä eksegeettisessä tutkimuksessa vahva konsensus kuitenkin tulkitsee Room. 7:n ”minän” olevan ihminen ennen kristityksi kääntymistä. Paavali ei siis tämän tulkinnan mukaan puhuisi itsestään kristittynä.

Perinteisellä tulkinnalla on silti edelleen kannattajansa ja hyvin argumentoidut perusteensa. Tekstin ”minä” on yhtä aikaa Aadamin jälkeläinen, ja siksi myyty synnin orjaksi ja uusi luomus, joka noudattaa Jumalan lakia. Jälkimmäistä ei voisi sanoa ei-kristitystä. Paavalin kuvaama sisäisen ihmisen ja lihallisen ihmisen välinen taistelu on sama, josta hän puhuu galatalaisille Hengen ja lihan välisenä taisteluna, ja Paavalin tuskainen huuto: ”Kuka pelastaa minut tästä kuoleman ruumiista?” (Room. 7:24) saa vastauksensa 1. Kor. 15:52-54:

Tämän katoavan on näet pukeuduttava katoamattomuuteen ja kuolevaisen kuolemattomuuteen. Mutta kun katoava pukeutuu katoamattomuuteen ja kuolevainen kuolemattomuuteen, silloin toteutuu kirjoitusten sana:

- Kuolema on nielty ja voitto saatu.

Missä on voittoni, kuolema? Missä on pistimesi, kuolema?

Kuoleman pistin on synti, ja synnin voimana on laki. Mutta kiitos Jumalalle, joka antaa meille voiton meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen kautta!

5. Antropologian ja kristologian leikkauspisteitä

Antropologia ja kristologia kohtaavat, kun Paavali 1. Korinttilaiskirjeessä nimittää Jeesusta viimeiseksi Aadamiksi (*ho eskhatos Adam*; 1. Kor. 15:45). Samoin Roomalaiskirjeessä Paavali rinnastaa Aadamin ja Jeesuksen puhuessaan yhdestä ainoasta ihmisestä, jonka rikkomus on tuottanut kuoleman kaikille, ja yhdestä ainoasta ihmisestä, jonka ansiosta Jumalan armo on tullut kaikkien osaksi (Room. 5:15-19). Sekä Adam että Jeesus ovat koko ihmiskunnan edustajia, joiden kohtaloon koko ihmiskunta on sidottu. Adamissa koko ihmiskunta lankesi ja joutui turmeluksen alaiseksi. Kristuksessa koko ihmiskunta on armahdettu. Aadamin jälkeläisiä olemme luonnollisen syntymämme perusteella. Kristuksen jälkeläisiä olemme uudestisyntymisen, uuden luomisen (2.

Kor. 5:17) perusteella. Uudestisyntyminen ja Kristukseen liittäminen tapahtuvat kasteessa (Room. 6:3-5), niin että kristitty voi sanoa:

Enää en elä minä, vaan Kristus elää minussa. Sen elämän, jota tässä ruumiissani vielä elän, elän uskoen Jumalan Poikaan, joka rakasti minua ja antoi henkensä puolestani. (Gal. 2:20)